

Sammanfattning

Fråga om arbetstagarorganisationens talan preskriberats på grund av att organisationen väckt talan först efter genomförda centrala förhandlingar och inte direkt efter genomförd lokal förhandling. Arbetsdomstolen har haft att pröva, i första hand, huruvida Svenska kyrkan på nationell nivå, genom en protokollsanteckning till ett mellan parterna gällande kollektivavtal, är bunden av kommunala huvudavtalet KHA och dess förhandlingsordning med krav på både lokal och central förhandling.

ARBETSDOMSTOLENMELLANDOM
2006-06-28
StockholmDom nr 78/06
Mål nr A 270/05**KÄRANDE**Kyrkans Akademikerförbund, Box 19609, 104 32 STOCKHOLM
Ombud: förbundsjuristen Robert Svec, adress enligt ovan**SVARANDE**Svenska kyrkan, 751 70 UPPSALA
Ombud: avtalssekreteraren Roger Gåvsten, Svenska kyrkans Församlingsförbund, Box 4312, 102 67 STOCKHOLM**SAKEN**

Preskription

Bakgrund

Sedan den 1 januari 2000 bestäms grunderna för Svenska kyrkans ordning och verksamhet dels i lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan och lagen (1998:1539) om trossamfund, dels i kyrkoordningen som är kyrkans interna regelverk. Enligt 1 § lagen om Svenska kyrkan framträder Svenska kyrkan som församlingar och stift och har också nationella organ. Begreppet Svenska kyrkan kan således avse både trossamfundet Svenska kyrkan – innefattande de tre skilda nivåerna – eller endast Svenska kyrkan på nationell nivå.

Svenska kyrkan på nationell nivå är ett eget rättssubjekt. Enligt 3 § lagen om Svenska kyrkan får Svenska kyrkan förvärva rättigheter och ta på sig skyldigheter samt föra talan vid domstol och andra myndigheter. Samma rätt har var för sig Svenska kyrkans församlingar, kyrkliga samfundigheter och stift. Kyrkomötet är enligt 6 § samma lag det högsta beslutande organet inom Svenska kyrkan. Kyrkomötet beslutar om kyrkoordningen. Enligt 10 kap. 4 § kyrkoordningen företräder kyrkostyrelsen trossamfundet Svenska kyrkan. Styrelsen bereder och verkställer kyrkomötets beslut.

Kyrkostyrelsen bistås i sin tur av kyrkokansliet i Uppsala, som därigenom är en del av Svenska kyrkan på nationell nivå. Kyrkokansliet samordnar, utvecklar och driver frågor som rör kyrkostyrelsens organisation och ekonomi, samt ansvarar för viss utbildning, information och internationellt arbete. Kyrkokansliet har omkring 300 anställda och är organiserat i åtta avdelningar. Kyrklig utbildning som bedrivs vid Pastoralinstitutet i Uppsala och Lund lyder under kyrkokansliets enhet för utbildning. De som arbetar vid Pastoralinstitutet är därför anställda vid kyrkokansliet i Uppsala.

Akademikerförbundets medlem L.H. sades upp från sin anställning vid Pastoralinstitutet i Lund den 26 april 2005. Uppsägningen har lett till tvist mellan parterna. Lokal tvisteförhandling avslutades den 15 juni 2005 varefter Akademikerförbundet påkallade central förhandling som hölls och avslutades den 1 december 2005. I stämmningsansökan som inkom till Arbetsdomstolen den 15 december 2005 har Akademikerförbundet väckt talan mot Svenska kyrkan.

Yrkanden m.m.

Akademikerförbundet yrkade i stämmningsansökningen att uppsägningen av L.H. skulle ogiltigförklaras och att Svenska kyrkan skulle förpliktas att till L.H. utge allmänt skadestånd för brott mot 7 § anställningsskyddslagen. Vidare yrkade Akademikerförbundet att Svenska kyrkan skulle förpliktas att till både L.H. och Akademikerförbundet utge allmänt skadestånd för brott mot 8 § medbestämmandelagen, 3 § förtroendemannalagen och för kollektivavtalsbrott. Svenska kyrkan bestred käromålet i dess helhet och gjorde i första hand gällande att Akademikerförbundets talan var preskriberad.

Arbetsdomstolen har på parternas begäran beslutat att genom mellandom pröva Svenska kyrkans preskriptionsinvändning.

Svenska kyrkan har, såvitt nu är ifråga, yrkat att Arbetsdomstolen förklarar att Akademikerförbundet har förlorat rätten till talan på grund av preskription. Akademikerförbundet har bestritt yrkandet.

Till stöd för sin talan i preskriptionsfrågan har parterna anfört i huvudsak följande.

Svenska kyrkan

Svenska kyrkan på nationell nivå är inte och har aldrig varit medlem i Svenska kyrkans församlingsförbund (Församlingsförbundet). Enligt Församlingsförbundets stadgar kan endast församling, kyrklig samfällighet och stift beviljas medlemskap i organisationen. Svenska kyrkan på nationell nivå kan således inte vara medlem i Församlingsförbundet. I enlighet med regleringen i 26 § medbestämmandelagen blir följaktligen Svenska kyrkan på nationell nivå inte på grund av medlemskap bunden av de kollektivavtal som Församlingsförbundet ingår med Akademikerförbundet. Församlingsförbundet har emellertid, i enlighet med vad som anges i 34 kap. 6 § kyrkoordningen, getts i uppdrag att på motsvarande sätt som för sina medlemmar företräda Svenska kyrkan som arbetsgivare för personalen i kyrkokansliet. Det är med stöd av denna bestämmelse som Församlingsförbundet ingår kollektivavtal med bland andra Akademikerförbundet, såsom 2005 års överenskommelse om lön och andra anställningsvillkor m.m. för arbetstagare anställda inom trossamfundet Svenska kyrkan (ÖLA 2005). I ÖLA 2005 anges uttryckligen att avtalet omfattar även personalen vid kyrkokansliet, dvs. anställda vid Svenska kyrkan på nationell nivå. Eftersom Svenska kyrkan på nationell nivå inte tillhör någon arbetsgivarorganisation omfattas den

däremot inte av något kollektivavtal om förhandlingsordning. Svenska kyrkan på nationell nivå omfattas alltså inte av det mellan Församlingsförbundet och Akademikerförbundet gällande kommunala huvudavtalet – KHA och dess förhandlingsordning med krav på både lokal och central tvisteförhandling. Något krav på central förhandling har således inte förelegat såvitt avser den aktuella tvisten. Svenska kyrkan gjorde också en preskriptionsinvändning redan vid den centrala tvisteförhandlingen.

Akademikerförbundet har således haft att i förevarande fall väcka talan inom de tider som anges i 40 och 41 §§ anställningsskyddslagen samt 65 § medbestämmandelagen. Akademikerförbundets talan om ogiltigförklaring av uppsägningen av L.H. skulle alltså ha väckts inom två veckor från det att den lokala förhandlingen avslutades, medan talan i övrigt skulle ha väckts inom fyra respektive tre månader från det att den lokala förhandlingen avslutades. Eftersom Akademikerförbundet inte har iakttagit någon av dessa preskriptionsfrister, skall Akademikerförbundets talan i dess helhet, enligt 42 § anställningsskyddslagen respektive 68 § medbestämmandelagen, anses ha gått förlorad på grund av preskription.

För det fall att Arbetsdomstolen skulle komma fram till att KHA och dess förhandlingsordning gäller som tillämpligt kollektivavtal mellan Svenska kyrkan på nationell nivå och Akademikerförbundet, har Akademikerförbundet väckt talan inom rätt tid och talan är i sådant fall inte till någon del preskriberad.

Akademikerförbundet

34 kap. 6 § kyrkoordningen

Innan relationsändringen till staten år 2000 fanns på nationell nivå ett antal privaträttsliga organ som hörde till Svenska kyrkan och som hanterade sådana för Svenska kyrkan gemensamma angelägenheter som inte reglerades i författning, såsom ansvar för information, utbildning och ekumeniska relationer. Svenska kyrkans stiftelse för rikskyrklig verksamhet (SFRV) drev Pastoralinstituten i Uppsala och Lund. De som arbetade där var alltså anställda av SFRV. För dessa arbetstagare gällde – till skillnad från anställda inom Svenska kyrkans församlingar, kyrkliga samfälligheter och stift – att de varken hade en kyrkokommunal eller en statligt reglerad anställning. I stället reglerades deras anställningar av kollektivavtal inom den privata sektorn. Fram till relationsändringen var SFRV ansluten till arbetsgivarorganisationen Arbetsgivaralliansen. Vid relationsändringen övertog emellertid Svenska kyrkan på nationell nivå SFRV:s verksamhet. I samband härmed upphörde Arbetsgivaralliansen att vara arbetsgivarorganisation för Svenska kyrkan på nationell nivå.

Som Svenska kyrkan angivit följer av Församlingsförbundets stadgar att endast församling, kyrklig samfällighet och stift kan söka medlemskap i Församlingsförbundet. Svenska kyrkan på nationell nivå är således förhindrad att vara medlem i Församlingsförbundet. Det föranledde kyrkomötet att, i samband med att Arbetsgivaralliansen upphörde att vara arbetsgivarorgani-

sation för Svenska kyrkan på nationell nivå, införa en bestämmelse i kyrkoordningen som anger att Församlingsförbundet skall fullgöra uppgiften som arbetsgivarorganisation även för Svenska kyrkan på nationell nivå. Bestämmelsen återfinns i 34 kap. 6 § kyrkoordningen. Även i Församlingsförbundets stadgar anges att Församlingsförbundet skall fullgöra uppgiften som arbetsgivarorganisation enligt kyrkoordningen. Stadgarna anger vidare att Församlingsförbundets rätt att som arbetsgivarorganisation företräda bl.a. Svenska kyrkan på nationell nivå sker med stöd av kyrkoordningen. Det förhållandet att Svenska kyrkan på nationell nivå blir bunden av de kollektivavtal som Församlingsförbundet ingår med bland andra Akademikerförbundet följer således inte av ett medlemskap i detta förbund. Bundenheten utgår i stället från det uppdrag som kyrkomötet har gett Församlingsförbundet. Det är således med stöd av denna bestämmelse som Församlingsförbundet, med bindande verkan, kan ingå kollektivavtal om bl.a. lön och andra anställningsvillkor för anställda vid Svenska kyrkan på nationell nivå.

Eftersom församlingar, samfälligheter och stift är medlemmar i Församlingsförbundet uppkommer bundenhet till av Församlingsförbundet träffade kollektivavtal genom själva medlemskapet i arbetsgivarorganisationen, i enlighet med medbestämmandelagens reglering. Hittills har endast en arbetsgivare inom Svenska kyrkan lämnat Församlingsförbundet, nämligen Saltsjöbadens församling som i stället ansökt om och beviljats medlemskap i Arbetsgivarförbundet för ideella organisationer (Idea). Det bör noteras att Församlingsförbundet, med stöd av 34 kap. 6 § kyrkoordningen, ansåg sig behöva befullmäktiga Idea att företräda de församlingar eller kyrkliga samfälligheter inom Svenska kyrkan som i stället valde att vara medlemmar i Idea. Även om inte kyrkomötet genom kyrkoordningen kan binda enskilda församlingar, kyrkliga samfälligheter och stift till en viss arbetsgivarorganisation är förhållandena emellertid andra för Svenska kyrkan på nationell nivå. Kyrkomötet har genom kyrkoordningen beslutat vilken arbetsgivarorganisation som skall företräda Svenska kyrkan på nationell nivå.

Ett gemensamt avtal

Redan i samband med Svenska kyrkans eget arbete att ta fram ett internt organisatoriskt regelverk för tiden efter relationsändringen till staten år 2000, eftersträvades att samtliga anställda inom Svenska kyrkan i princip skulle omfattas av samma anställningsvillkor och ett för alla kyrkligt anställda gemensamt kollektivavtal. En erinran härom fanns också i det förslag till kyrkoordning som Svenska kyrkans centralstyrelse lade fram till kyrkomötet för beslut år 1999. Församlingsförbundets utgångspunkt vid förhandlingarna var att få till stånd ett gemensamt avtal för samtliga anställda i Svenska kyrkan. Enligt Församlingsförbundet var ett gemensamt avtal inte enbart en fråga om att alla anställda inom Svenska kyrkan skulle behandlas likvärdigt, utan även en trovärdighetsfråga för Svenska kyrkan som sådan.

Arbetsgivarorganisationens, Församlingsförbundets, ambition var alltså att samtliga kategorier av arbetstagare inom Svenska kyrkan skulle omfattas av det tidigare kyrkokommunala avtalet. Från Akademikerförbundets sida fram-

ställdes dock önskemål om att skapa ett enhetligt, modernt kollektivavtal som var anpassat till de särskilda förutsättningarna inom Svenska kyrkan.

ÖLA

Avtalsförhandlingarna utmynnade i ett nytt kollektivavtal, Överenskommelse om lön och allmänna anställningsvillkor m.m. för anställda inom Svenska kyrkan (ÖLA 2000), som baserades på det tidigare kyrkokommunala avtalet. Genom detta avtal kom samtliga anställda inom trossamfundet Svenska kyrkan, även de anställda vid kyrkokansliet i Uppsala, att omfattas av ett och samma avtal.

Att även de anställda vid kyrkokansliet i Uppsala omfattades av avtalet framgick redan av § 1 till förhandlingsprotokollet till ÖLA 2000 där det angavs att avtalet gäller ”arbetstagare anställda inom Svenska kyrkan”. Med ”Svenska kyrkan” får då förstås även den nationella nivån, dvs. kyrkokansliet i Uppsala. För att ingen tvekan skulle råda om detta angavs även uttryckligen i § 4 i samma protokoll att de anställda inom kyrkokansliet omfattades av avtalet. Skälet till detta var att markera att dessa arbetstagare, som tidigare omfattats av ett kollektivavtal inom den privata sektorn, nu omfattades av samma avtal som alla andra anställda inom Svenska kyrkan.

I § 1 i förhandlingsprotokollet angavs att till avtalet hör även bestämmelser enligt bilagorna 1–5. I punkten 6 i bilaga 3, Centrala och lokala protokollanteckningar angavs att ” för trossamfundet Svenska kyrkan gäller KHA som det är tecknat med respektive huvudorganisation i tillämpliga delar”. Från denna bestämmelse finns inga undantag eller förbehåll för arbetsgivare som inte är medlemmar i Församlingsförbundet. Genom denna reglering kom således KHA att gälla för hela Svenska kyrkan. Den förhandlingsordning som gäller enligt KHA blev därmed tillämplig även på tvister som rör anställda vid kyrkokansliet.

Skälet till skrivningen om att KHA endast skulle gälla i ”tillämpliga delar” var att fråga uppkommit om och i vilken omfattning vissa bestämmelser i KHA kunde var tillämpliga för Svenska kyrkans vidkommande efter relationsändringen. Framför allt gällde det bestämmelserna om samhällsfarliga konflikter. Genom skrivningen i KHA om att avtalet gällde enbart i tillämpliga delar, markerades sålunda att bestämmelserna om framför allt samhällsfarliga konflikter var att betrakta som obsoleta. Däremot diskuterades aldrig att KHA inte skulle gälla för anställda vid kyrkokansliet i Uppsala.

Att KHA skulle gälla för hela Svenska kyrkan bekräftades därefter genom att parterna (bl.a. Församlingsförbundet och Akademikerförbundet) i november 2000 upprättade en förteckning över de avtal, däribland KHA, som skulle fortsätta att gälla efter den 1 januari samma år och tills vidare.

Ovan redovisade bestämmelser i ÖLA 2000 har överförts till ÖLA 2005. Av § 1 i förhandlingsprotokollet till ÖLA 2005 framgår således att avtalet fortfarande gäller för ”arbetstagare anställda inom trossamfundet Svenska kyrkan”. Vidare framgår av bestämmelsen i § 5, vilken har sin motsvarighet i § 4 i

ÖLA 2000, att avtalet även gäller för ”anställda vid kyrkokansliet i Uppsala”. I punkten 1 i bilaga 3 till ÖLA 2005 återfinns regleringen att ”för trossamfundet Svenska kyrkan gäller i tillämpliga delar ...KHA..”.

Gemensam partsavsikt och ordalydelsen

Vid tillkomsten av ÖLA 2000 var den gemensamma partsavsikten att KHA och dess förhandlingsordning även skulle gälla för Svenska kyrkan på nationell nivå. Utgångspunkten för samtliga parter i avtalsförhandlingarna var att ÖLA 2000 skulle gälla fullt ut för samtliga arbetsgivare inom Svenska kyrkan och att samma villkor skulle gälla för alla anställda.

Avtalstexten är dessutom klar och tydlig. Texten ”för trossamfundet Svenska kyrkan gäller i tillämpliga delar KHA” kan inte tolkas på annat sätt än att för hela Svenska kyrkan – även den nationella nivån – gäller KHA.

Församlingsförbundet, som var den part som tillhandahöll avtalstexten, hade också all anledning att utgå från att Akademikerförbundet uppfattade att KHA skulle gälla utan inskränkningar. För det fall att Församlingsförbundet hade en annan uppfattning, borde man ha upplyst Akademikerförbundet om det. Om ordalydelsen därför skulle vara att anse som oklar, skall denna oklarhet gå ut över arbetsgivarsidan och företräde sålunda ges åt Akademikerförbundets tolkning.

Både Svenska kyrkan på nationell nivå och Församlingsförbundet har dessutom gett uttryck för att KHA gäller som tillämpligt kollektivavtal mellan parterna. Exempel på det är att centrala tvisteförhandlingar har ägt rum under år 2005 mellan Akademikerförbundet och Församlingsförbundet i ett par tvister om diskriminering på grund av funktionshinder som avsåg anställningar vid kyrkokansliet i Uppsala. Varken Svenska kyrkan eller Församlingsförbundet gjorde i dessa fall gällande att KHA inte gäller mellan parterna.

Bunden av uppsägningsbeskedet

Om Arbetsdomstolen emellertid skulle komma fram till att KHA och dess förhandlingsordning inte gäller mellan parterna kan konstateras att Svenska kyrkan – i det uppsägningsbesked som lämnades till L.H. – utgick från att KHA gällde. I beskedet angavs att L.H:s fackliga organisation hade rätt till tvisteförhandling med anledning av uppsägningen och att sådan kunde föras både på lokal och central nivå. Uppsägningsbeskedet var således formulerat på ett sådant sätt att både L.H. och Akademikerförbundet på goda grunder fick uppfattningen om att förhandlingsordningen i KHA om lokal och central tvisteförhandling gällde, vilket också Svenska kyrkan och Församlingsförbundet – som biträdde Svenska kyrkan vid den lokala förhandlingen – måste ha insett. Trots denna insikt upplystes varken L.H. eller Akademikerförbundet om att KHA, enligt Svenska kyrkans uppfattning, inte gällde. Svenska kyrkan har därmed förbundit sig att tillämpa kravet på central tvisteförhandling i förevarande tvist.

Sammanfattning av grunderna

Genom att Församlingsförbundet, med det mandat som givits i kyrkoordningen, har tecknat ÖLA 2005 med bland andra Akademikerförbundet, gäller denna överenskommelse även Svenska kyrkan på nationell nivå. Till ÖLA hör KHA och dess förhandlingsordning vilket framgår av protokollsanteckningen i punkten 1 i bilaga 3 till ÖLA. Därav följer att också KHA gäller som tillämpligt kollektivavtal mellan Svenska kyrkan på nationell nivå och Akademikerförbundet.

Även om KHA inte gäller som tillämpligt kollektivavtal mellan parterna, har Svenska kyrkan förbundit sig att tillämpa KHA:s reglering om krav på central tvisteförhandling i förevarande tvist. Det har skett genom att i uppsägningsbeskedet till L.H. ange att tvisteförhandling kunde föras på både lokal och central nivå.

Tvisteförhandlingar har förevarit på både lokal och central nivå och talan har väckts inom de tider som följer av KHA. Akademikerförbundets talan är därför inte till någon del preskriberad.

Svenska kyrkan

ÖLA

Svenska kyrkan på nationell nivå är bunden av ÖLA 2005 genom den reglering i § 5 ÖLA 2005 som särskilt anger att överenskommelsen även gäller för anställda vid kyrkokansliet i Uppsala. Om inte denna reglering funnits skulle de anställda vid kyrkokansliet i Uppsala inte ha omfattats av ÖLA. Bundenheten för Svenska kyrkan på nationell nivå följer alltså inte av § 1. Med ”arbetstagare anställda inom trossamfundet Svenska kyrkan” avses endast de arbetstagare som är anställda av en arbetsgivare inom Svenska kyrkan som är medlem i Församlingsförbundet. Svenska kyrkan på nationell nivå är inte medlem i Församlingsförbundet och anges inte som part i avtalet.

Regleringen i § 5 ÖLA 2005 innebär att Svenska kyrkan på nationell nivå är bunden endast av de avtal som framgår av § 1 ÖLA. Svenska kyrkan på nationell nivå omfattas således i och för sig av de protokollsanteckningar som framgår av bilaga 3. Protokollsanteckningen i punkten 1 i bilaga 3 till ÖLA 2005 innebär dock inte att KHA och dess förhandlingsordning gäller som tillämpligt kollektivavtal mellan Svenska kyrkan på nationell nivå och Akademikerförbundet.

Bakgrunden till att protokollsanteckningen infördes i ÖLA 2000 var att vissa bestämmelser i KHA, bl.a. om samhällsfarliga konflikter, inte kunde vara tillämpliga inom Svenska kyrkans verksamhetsområde efter relationsändringen till staten år 2000. Skälet till protokollsanteckningen var således att markera – för parterna i ÖLA – att KHA innehöll vissa bestämmelser som inte längre var tillämpliga för Svenska kyrkan, på grund av relationsändringen. Genom protokollsanteckningen uppkommer således inte någon bun-

denhet till KHA i sig för någon part. Vilka som är bundna av KHA framgår av KHA 94 och förhandlingsprotokollen till det avtalet.

Vid tillkomsten av protokollsanteckningen diskuterades aldrig huruvida denna innebar att KHA inte skulle gälla för Svenska kyrkan på nationell nivå. Att någon diskussion härom inte ägde rum saknar emellertid betydelse då det torde ha stått klart för Akademikerförbundet att protokollsanteckningen enbart ägde tillämpning för de arbetsgivare som var medlemmar i Församlingsförbundet och som således redan var bundna av KHA.

Det är korrekt att den förteckning över gällande kollektivavtal som åberopats av Akademikerförbundet och som upprättades i november 2000 inte innehöll någon uppgift om att KHA inte gällde även för Svenska kyrkan på nationell nivå. Förteckningen skall dock inte tillmätas någon betydelse i sammanhanget då den enbart upprättades för att informera om vilka kollektivavtal som skulle fortsätta att gälla.

Det är riktigt att Svenska kyrkan och Församlingsförbundet i två fall gått in i centrala förhandlingar avseende anställningar vid kyrkokansliet. Så har dock skett utan att man varit skyldig därtill.

Uppsägningsbeskedet

Svenska kyrkan har inte, genom det uppsägningsbesked som lämnades till L.H., förbundit sig att tillämpa KHA:s reglering om central tvisteförhandling i förevarande tvist. Uppsägningsbeskedet hämtades från en mall på Församlingsförbundets hemsida där det felaktigt angavs att tvisteförhandling kunde föras både på lokal och central nivå. Eftersom Svenska kyrkan på nationell nivå inte är medlem i Församlingsförbundet och därmed inte är bunden av KHA saknar den felaktiga uppgiften helt rättsverkan.

Sammanfattning av grunderna

Svenska kyrkan på nationell nivå tillhör inte någon arbetsgivarorganisation och omfattas därmed inte, på grund av medlemskap, av något kollektivavtal om förhandlingsordning. Svenska kyrkan på nationell nivå är inte heller genom punkten 1 bilaga 3 Protokollsanteckningar till ÖLA bunden av KHA och dess förhandlingsordning med krav på både lokal och central tvisteförhandling.

Svenska kyrkan har inte heller, genom det uppsägningsbesked som lämnades till L.H., förbundit sig att tillämpa KHA eller krav på central tvisteförhandling i förevarande tvist.

Akademikerförbundet har, i förevarande fall, haft att väcka talan efter avslutad lokal förhandling inom de tider som anges i anställningsskyddslagen och medbestämmandelagen. Eftersom Akademikerförbundet inte har iakttagit någon av dessa preskriptionsfrister, skall Akademikerförbundets talan i dess helhet, enligt 42 § anställningsskyddslagen och 68 § medbestämmandelagen, anses ha gått förlorad på grund av preskription.

Domskäl

Tvisten

Akademikerförbundets medlem L.H. sades upp från sin anställning i Svenska kyrkan och Pastoralinstitutet i Lund i april 2005. Som anställd vid Pastoralinstitutet var han anställd vid kyrkokansliet i Uppsala och därmed anställd av Svenska kyrkan på nationell nivå. Uppsägningen ledde till tvist mellan parterna. Efter både lokala och centrala tvisteförhandlingar väckte Akademikerförbundet talan mot Svenska kyrkan.

Tvisten i mellandomsfrågan gäller om Akademikerförbundets talan i målet är preskriberad på grund av att Akademikerförbundet väckt talan först efter genomförda centrala förhandlingar och inte direkt efter genomförd lokal tvisteförhandling. Arbetsdomstolen har att ta ställning till om Svenska kyrkan på nationell nivå är bunden av det kommunala huvudavtalet – KHA och dess förhandlingsordning med krav på både lokal och central tvisteförhandling eller om arbetsgivaren i vart fall genom att i uppsägningsbeskedet hänvisa till både lokal och central förhandling är bunden vid det beskedet på så sätt att talan kunde väckas först efter genomförd central förhandling.

Parterna är överens om att Akademikerförbundets talan inte är preskriberad för det fall förhandlingsordningen enligt KHA gäller mellan parterna eller om arbetsgivaren i vart fall är bunden vid beskedet om att eventuell rättslig process skall föregås av central förhandling.

Utredningen

Preskriptionsfrågan har avgjorts efter huvudförhandling. Vid denna har på Akademikerförbundets begäran hållits förhör under sanningsförsäkran med förbundsordföranden B.H. och med förste vice förbundsordföranden A-L.S. samt vittnesförhör med ombudsmannen vid SKTF K.B. Parterna har också åberopat skriftlig bevisning.

Arbetsgivaren Svenska kyrkan och ÖLA

Som framgått inledningsvis framträder Svenska kyrkan som församlingar och stift och har även nationella organ. Med begreppet Svenska kyrkan kan således avses både trossamfundet Svenska kyrkan – innefattande de tre skilda nivåerna – eller endast Svenska kyrkan på nationell nivå.

Av 34 kap. 6 § kyrkoordningen framgår följande.

- När en församling, en samfällighet eller ett stift är arbetsgivare skall Svenska kyrkans församlingsförbund
1. företräda arbetsgivaren när det gäller att ingå eller säga upp kollektivavtal,
 2. avgöra frågor om lockout eller andra stridsåtgärder vid konflikter om sådana kollektivavtal,
 3. företräda arbetsgivaren i tvister om sådana kollektivavtal eller om påföljder vid konflikter om sådana avtal, och

4. i anslutning till ingångna kollektivavtal företräda arbetsgivaren i fråga om sådana arbetstagare som inte är medlemmar i någon avtalsslutande arbetstagarorganisation.

Svenska kyrkans församlingsförbund skall på motsvarande sätt företräda Svenska kyrkan som arbetsgivare för personalen i kyrkokansliet.

I målet är upplyst att Svenska kyrkan på nationell nivå, kyrkokansliet, inte är medlem i Församlingsförbundet och att skälet till det är att endast församling, kyrklig samfällighet och stift, enligt Församlingsförbundets stadgar, kan vara medlemmar i arbetsgivarorganisationen. Av kyrkoordningen följer emellertid att Församlingsförbundet skall företräda Svenska kyrkan som arbetsgivare för personalen i kyrkokansliet. Även i Församlingsförbundets stadgar anges att Församlingsförbundet skall fullgöra uppgiften som arbetsgivarorganisation enligt kyrkoordningen. Stadgarna anger vidare att Församlingsförbundets rätt att som arbetsgivarorganisation företräda bl.a. Svenska kyrkan på nationell nivå sker med stöd av kyrkoordningen.

Mellan Församlingsförbundet å ena sidan och bl.a. Akademikerförbundet å andra sidan gäller kollektivavtal – Överenskommelse om lön och allmänna anställningsvillkor m.m. – för arbetstagare anställda inom trossamfundet Svenska kyrkan (ÖLA 2005). I målet är ostridigt att avtalet även gäller för anställda vid kyrkokansliet i Uppsala, dvs. för Svenska kyrkan som arbetsgivare på nationell nivå. Till kollektivavtalet hör bestämmelser enligt bilagorna 1–3 samt P. Bilaga 1 avser Kyrkans löneavtal 05. Bilaga 2 avser Kyrkans Allmänna bestämmelser – AB 05 med underbilagor. Bilaga 3 är Protokollsanteckningar. Bilaga P avser särskilda bestämmelser till Kyrkans AB för vissa angivna verksamheter.

Det är också ostridigt mellan parterna att protokollsanteckningarna som sådana gäller även för anställda vid kyrkokansliet i Uppsala och således för Svenska kyrkan som arbetsgivare på nationell nivå.

Gäller KHA för Svenska kyrkan på nationell nivå?

Svenska kyrkan har gjort gällande följande. Församlingsförbundet och Akademikerförbundet är som avtalsslutande parter bundna av det kommunala huvudavtalet – KHA och dess förhandlingsordning. Arbetsgivaren Svenska kyrkan på nationell nivå är dock inte bunden av KHA, eftersom Svenska kyrkan på nationell nivå inte är medlem i Församlingsförbundet och inte heller på annat sätt är bunden av avtalet. Akademikerförbundet har häremot hävdad att av punkten 1 i protokollsanteckningarna till ÖLA 2005 följer att även Svenska kyrkan på nationell nivå är bunden av KHA och därmed den förhandlingsordning som följer av det avtalet. Svenska kyrkan har bestritt att protokollsanteckningen har denna innebörd.

Akademikerförbundets ordförande B.H. och dess förste vice ordförande A-L.S. har uppgivit följande. De var båda med under förhandlingarna inför ÖLA 2000. Förhandlingarna präglades av att man skulle komma överens om ett gemensamt avtal för samtliga anställda inom Svenska kyrkan. De funderade inte på frågan huruvida Svenska kyrkan på nationell nivå var medlem i Församlingsförbundet eller ej. Församlingsförbundet företrädde ju

i vart fall hela Svenska kyrkan som arbetsgivare, även den nationella nivån, på grund av regleringen i kyrkoordningen. Det var självklart för dem att i ett avtal för alla anställda i Svenska kyrkan ingick också att en och samma förhandlingsordning skulle gälla. Det var aldrig någon diskussion om att den nationella nivån eller personalen vid kyrkokansliet skulle undantas i något sammanhang. Frågan om KHA var ingen stor fråga – ”avtalet tillämpades ju redan på de flesta”. De uppfattade skrivningen i protokollsanteckningen som att KHA skulle gälla hela Svenska kyrkan.

K.B., ombudsman på SKTF sedan år 1990, har berättat följande. SKTF lade fram ett förslag till en ny förhandlingsordning i stället för KHA. Förhandlingarna som helhet drog dock ut på tiden och arbetsgivarsidan förklarade att man ”inte orkade” med att träffa något avtal om ny förhandlingsordning. För att lösa frågan om t.ex. samhällsfarliga konflikter skrev man därför in i protokollsanteckningen att KHA skulle gälla ”i tillämpliga delar”. Protokollsanteckningen var en bekräftelse på att KHA skulle gälla för alla anställda inom Svenska kyrkan.

Någon muntlig bevisning har inte förebringats från Svenska kyrkans sida om vad som sades vid avtalsförhandlingarna om den aktuella texten och skälen till dess tillkomst.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

I målet är ostridigt att Församlingsförbundet under avtalsförhandlingarna företrädde även Svenska kyrkan på nationell nivå och att Församlingsförbundet haft behörighet att ingå ett avtal om förhandlingsordning för Svenska kyrkan på nationell nivå avseende de anställda vid kyrkokansliet. Frågan gäller om protokollanteckningens innehåll kan sägas innebära att KHA gäller mellan parterna.

I första hand är det vad avtalsparterna gemensamt har åsyftat vid ett kollektivavtals tillkomst som bestämmer avtalets innebörd. I detta fall har Arbetsdomstolen, såvitt avser partsavsikten på arbetsgivarsidan, att bedöma vilken avsikt som Församlingsförbundet hade vid avtalstecknandet i sin egenskap av företrädare, i enlighet med kyrkoordningen, för Svenska kyrkan på nationell nivå.

Akademikerförbundet har hävdats att avsikten med protokollsanteckningen var att se till att KHA blev gällande för Svenska kyrkan som helhet. Svenska kyrkan har häremot hävdats att detta inte var avsikten, utan att enda syftet med anteckningen var att – för de parter som redan var bundna av KHA – klarlägga att KHA till vissa delar inte kunde tillämpas i och med relationsändringen.

Av de förhör som hållits i denna del kan den slutsatsen dras att frågan om förhandlingsordning har diskuterats under förhandlingarna, men inte uttryckligen frågan om protokollsanteckningen och KHA:s tillämplighet för arbetsgivaren Svenska kyrkan på nationell nivå. Enligt Arbetsdomstolens mening går det därför inte att fastställa att det fanns någon gemensam avsikt

mellan parterna – Församlingsförbundet, Svenska kyrkan på nationell nivå och Akademikerförbundet – om vad som avsågs med protokollsanteckningen och huruvida den skulle binda Svenska kyrkan på nationell nivå till KHA.

När det därefter gäller ordalydelsen anges i den aktuella protokollsanteckningen till 2005 års avtal följande.

För trossamfundet Svenska kyrkan gäller i tillämpliga delar både Kommunala huvudavtalet (KHA) som det är tecknat med respektive huvudorganisation och...(KAF 00).

Svenska kyrkan har hävdad att med begreppet ”Svenska kyrkan” kan här endast avses de arbetsgivare inom Svenska kyrkan som är medlemmar i Församlingsförbundet, eftersom avtalet endast kan binda de organisationer som är parter i avtalet och deras medlemmar. Mot bakgrund av den reglering som finns i lagen om Svenska kyrkan anser Arbetsdomstolen att med begreppet ”Svenska kyrkan” bör rimligen förstås Svenska kyrkan som helhet, dvs. inklusive kyrkokansliet i Uppsala. Eftersom Församlingsförbundet företräder Svenska kyrkan på nationell nivå i enlighet med regleringen i kyrkoordningen och Församlingsförbundets stadgar framstår en sådan tolkning av begreppet, oavsett medlemskap, också som den mest naturliga.

Enligt Arbetsdomstolens mening kan därför protokollsanteckningens ordalydelse inte uppfattas på annat sätt än att KHA skall tillämpas även för Svenska kyrkan på nationell nivå. Protokollsanteckningens ordalydelse ger således ett klart stöd för arbetstagsidans uppfattning i tvisten.

Svenska kyrkan har dock hävdad att syftet med texten över huvud taget inte var att binda någon part till KHA utan endast att upplysa om att KHA på grund av relationsändringen inte kunde tillämpas i vissa delar. Parterna är överens om att skälet till att ”tillämpliga delar” finns med i texten är den som Svenska kyrkan angivit. Akademikerförbundet har därutöver hävdad att texten även syftade till att se till att alla arbetstagare inom Svenska kyrkan som helhet omfattades av samma förhandlingsordning.

Som Arbetsdomstolen nyss konstaterat ger protokollsanteckningens ordalydelse ett klart stöd för Akademikerförbundets uppfattning. Den som menar att ett kollektivavtal innebär något annat än vad som följer av ordalydelsen har bevisbördan för detta. I bevisbördan ligger också att den parten skall visa att det vid avtalets ingående har gjorts klart för motparten, eller att det ändå borde ha stått klart för denne, att bestämmelsen skall ha denna innebörd. I målet är ostridigt att förslaget till texten i fråga tillhandahölls av Församlingsförbundet. Akademikerförbundets förhörspersoner har uppgivit att de vid avtalsförhandlingarna inte uppfattade att texten inskränktes till att omfatta endast arbetsgivare som är medlemmar i Församlingsförbundet. Arbetsdomstolen finner därmed i målet inte visat att Församlingsförbundet för motparten klargjorde att texten endast avsåg att klargöra för avtalsparterna i KHA att det fortsättningsvis endast kunde gälla i tillämpliga delar och att därmed begreppet Svenska kyrkan i denna del inte avsåg Svenska kyrkan på nationell nivå. Eftersom Församlingsförbundet företrädde även Svenska kyrkan på nationell nivå under förhandlingarna kan det enligt Arbetsdom-

stolens mening inte heller genom vad som förebringats i målet om avtalsförhandlingarna ha, som Svenska kyrkan gjort gällande, stått klart för Akademikerförbundet att protokollsanteckningen enbart skulle äga tillämpning för de arbetsgivare som var medlemmar i Församlingsförbundet och som således redan var bundna av KHA.

Arbetsdomstolens slutsats är därmed att protokollsanteckningen i fråga är att förstå på så sätt att KHA gäller för trossamfundet Svenska kyrkan inklusive kyrkokansliet.

Sammanfattning

Arbetsdomstolen har således funnit att KHA:s förhandlingsordning gäller mellan parterna i målet. Parterna är vid denna bedömning ense om att Akademikerförbundets talan i målet inte är preskriberad.

Domslut

Arbetsdomstolen förklarar att Akademikerförbundet inte förlorat rätten till talan på grund av preskription.

Ledamöter: Cathrine Lilja Hansson, Ulla Erlandsson, Berndt Molin, Anders Hagman, Håkan Torngren, Henry Sjöström och Lars E. Rabenius. Enhälligt.

Sekreterare: Maria Wiklund